

УДК: 32/33:[616.98:578.834(100)

Политикологија

COBISS.SR-ID 79868169

бр. 2/2022, год 1, vol. 2.

Оригинални научни рад

стр. 23-36

Рад примљен 10.07. 2022.

Рад прихваћен 21. 09. 2022.

ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ПРОМЕНЕ ИЗАЗВАНЕ КОВИД 19 И ОДРЕЂИВАЊЕ МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА РАВНОТЕЖЕ СНАГА

Проф. др Иван Петровић

Факултет за међународну политику и
безбедност Универзитет Унион - Никола Тесла

Резиме

Недостатци глобалног и националног друштва настали су пандемијом Ковид 19. Превентивне мере услед пандемије; физичко дистанцирање, карантини, затварање граница, забрана путовања и излазака из куће, изазвало је тектонске промене у понашању свих земаља.

На индивидуалном плану, рађају се негативни утицај на свакодневни живот људских бића. Доживљај изолованости и усамљености у свету резултирали су несигурношћу, изолацијом и конфузијом. Бројни стресови опште популације донели су стања страха, анксиозности и депресивности.

Настала је угроженост слободног протока људи, робе и капитала међу државама. Ономогућена трговина или производни процес, довео је до недостатка новца у буџетима и самим тим и до немогућности да се изврши модернизација.

Разне врсте безбедности су угрожене, обзиром да за њих је неопходно квалитетно привређивање унутар земаља, али и трговина са другим. Забележено је значајно смањење економског раста, или чак његовог пада. Ипак, у овој ситуацији, поједине државе су профитирале. Све ове промене, довеле су до заокрета у светским дешавањима који се свакако одражава и на сам систем безбедности.

У међународним односима је поставља питање равнотеже снага међу светским силама.

Кључне речи: Ковид 19, међународни односи, равнотежа снага.

Увод

Вестфалским миром одређени број земаља је добио територије, неким од њих је потврђен суверенитет преко територија, одређени су оквири савременог међудржавног уређења који су на снази и данас, рат више није третиран као споразум теолога и војних поданика, привилеговане су Шведска, Француска и њихови савезници... На сцену су ступили уговори у надлештву професионалних дипломата и ратника који су се заклели на верност служењу својим државама.

Након Другог светског рата настаје период хладноратовске напетости и затегнутих односа у трајању од четири деценије. Свекодневницу је обележавала неизвесност у политичким односима, али и у животима обичних грађана. Напетост је одржавана мноштвом глобалних војних криза почевши од оне у Ирану 1946. године, до ратова у бившој Југославији, те покушаја рушења власти у Совјетском савезу 1991. године. У том периоду је реч о историјско- политичком току криза које су могле да изазову ескалацију биполарног света.

Последње две деценије двадесетог века на међународном плану десиле су се радикалне, историјске промене; 1989. године срушен је Берлински зид, годину дана касније Немачка се ујединила. Овим је нестао један од највећих симбола хладног рата, садржан у политичком, војном, идеолошком... сукобљавању Истока и Запада, сукобљавању два блока, две водеће светске силе-Совјетског Савеза и Сједињених Амричких Држава. Резултат тога је да Немачка и данас игра много значајнију улогу у Европи и укупним међународним односима.

Распад СССР-а пре тридесет година уводи нови светски поредак и доминацију САД-а.

СФРЈ је до деведесетих година овог века на окупу држала међународна ситуација, много више него њене унутрашње силе. То је период новог стварања конекција у међународним односима. Међу највећим последицама распада некадашње Југославије су жртве, разарања, прекид комуникације међу људима и раскид пријатељстава.

Овако, кратко наведено, потврђује чињеницу на међународни односи припадају савременој историји народа. Они обухватају економију, трговину, размену производње, добара, новца, као и области политике и културе. Амерички и британски аутори наводе битне дисциплине за међународне односе: међународно право, међународне економске односе, дипломатску и војну историју, међународну политику, међународне организације, колонијалну владавину и вођење спољних послова. Други аутори предност у науци међународних односа одређујући природима и елементима моћи држава, а посебно "равнотежи снага", "колективној безбедности", вођењем и одлучивањем у спољној политици, те факторима који делују на основна кретања у међународним односима.

Последње, скоро три године свет се сусрео с пандемијом Ковид 19 која је разоткрила је све недостатке глобалног и националног друштва. Планетарни простор заузели су несигурност, изолација и конфузија. Изложеност бројним стресовима у општој популацији резултирао је учешћем доминантног стања страха, анксиозности и депресивности. Поред наведеног, превентивне мере физичког дистанцирања, карантини, забране путовања и излазака из куће, рађају негативни утицај на свакодневни живот људи, укључујући доживљај изолованости и усамљености.

Пандемија је изазвала тектонске промене у понашању свих земаља. Земље света увеле су различите мере којима је заједнички елемент неки облик карантина. Неке од њих су се одлучиле и на затварање граница или проглашење ванредног стања.

Овај проблем обележава нарушавање идеје о слободном протоку људи, робе и капитала међу државама јер било који аспект друштвеног привређивања, у својој потпуности ослања се на функционисање економије.

Када је у питању безбедност, поента није ништа другачија. За њу је неопходно квалитетно привређивање унутар земље, али и трговина са другим земљама. Ономогућена трговина или производни процес, доводи до недостатка новца у буџетима и самим тим и до немогућности да се изврши модернизација.

Настали привредни или трговински дефицит током пандемије диктира задуживање држава у форми кредита. Забележено је значајно смањење економског раста, или чак

његовог пада. Ипак, у овој ситуацији, поједине државе су профитирале. Све ове промене, довеле су до заокрета у светским дешавањима који се свакако одражава и на сам систем безбедности.

У међународним односима је поставља питање свесности раста Кине и трансфера моћи према азијско-пацифичкој регији, надметање САД-а и Кине које представља главно обилежје међународних односа у будућности.

Идентификовање промена изазваних Ковид 19 на планетарном нивоу

Децембар 2019. године, обележио је необичне случајеве запалења плућа регистрованих у Кини, а само два месеца касније, у фебруару 2020. године 45 држава широм света пријавиле су заражена људска бића, да би у марту исте године била проглашена пандемија Ковида 19, од стране Светске здравствене организације /СЗО/.

Једно од нових искустава целог света је настала криза у облику пандемије Ковид 19, за коју ни једна земља на свету није била припремљена.

Пандемију Ковид 19 потребно је посматрати на свим нивоима, обзиром да је значајно променила индивидуалну, државну и међународну безбедност, економске апекте и рецесију, међународне односе и последично односе снага међу великим силама.

Истина је да савремено људско биће данас живи у „друштву ризика“, опсесивно забринута за своју безбедност и веома је осетљиво на најмањи знак њеног угрожавања. Ризици су преобразили савремени свет. Уколико се деси њихово игнорисање, дешава се подстицање њиховог раста и експанзија. Међутим, они нису само голе опасности, него су и шанса за профит, јачају напетости између оних који профитирају од ризика и оних који су њима погођени (Бек, 2011).

Није ново да изложеност друштава кризама обележава историју и савременост, носећи са собом специфичност, неочекиваност, догађаје изван рутине, низ догађаја који производе висок ниво неизвесности и претње. Овим се ствара дисфункција у механизму друштвеног функционисања, угрожава се нормални друштвени поредак и безбедност, а на индивидуалном нивоу повезане су с психолошким стресом због застрашујућег искуства.

Од самог њеног почетка постојале су реалне дилеме, не само оне које траже време да би се на њих дали поуздани одговори, већ и оне које се тичу самог порекла вируса. Дру-

штвене мреже су везале истомишљенике у теоријама о томе шта „стоји иза свега“. Развиле су се разне теорије завере које су нудиле покушаје објашњења догађаја као последице тајног плана моћних људи за остварење неких циљева (Douglas et al., 2019).

Ковид 19 је унео страх међу многе и сигурно осећање проблема са менталним здрављем и после пандемије.

Пандемија Ковид 19 угрозила је људску безбедност носећи са собом несигурности и рањивости појединаца. Три стуба људске безбедности; слобода од страха, слобода од депривације и слобода да се живи достојанствено су угрожени у овој кризи, уносећи небезбедност. Поред тога, људски животи су угрожени, угрожени су и необезбеђени пристојни услови за живот. Све заједно значајно је подрило животне услове људи и довело до пораста појава које угрожавају њихове животе. Живот у страху и социјалној искључености, страх за здравље и неизвесно елиминисање опасности која угрожава физички интегритет, снажно су утицали на људску безбедност. Она је повезана и са социјалним системима, „са комплексним друштвом које подразумева све већи број и разноликост његових делова, разноликост специјализованих друштвених улога, број присутних различитих друштвених личности и разноликост механизма за њихово организовање у кохерентно, функционално друштво као целине“ (Tainter, 1988).

Упркос проглашењу ванредног стања, могуће је само нагађати шта би тек било да ванредно стање није било проглашено. Овде на сцену ступа менталитет становништва при доношењу одлука, управо због начина размишљања, општег нивоа културе и генералног стања у друштву. Сам чин проглашења био је потребан јер је омогућио властима да, чак и репресивним мерама, спроведе одређену борбу против ширења заразе и ограничи број новооболелих.

Изнета мишљења стручњака често цу била политички, а не стручно мотивисана. Политичари су негирали постојање пропуста и пребацивали одговорност на грађане. Поред наведеног, информационо комуникационе технологије у управљању пандемијом, су биле недовољно коришћене. Резултат свега наведеног је био значајно угрожавање људске безбедности, пада поверења у институције, али и до јачања покрета антиваксера.

Како ниједна држава на свету није била довољно спремна да се суочи са пандемијом Ковид 19, разлике међу њима наспрам људске безбедности, развијености здравствених система, болничких капацитета и броја стручњака, нису много помогле да криза Ковид 19 не постане системска криза.

С друге стране, у средишту безбедности државе налази се суверена држава, њен „опстанак“, државна територија и национални суверенитет као виталне вредности и интереси. Здравствена питања морају бити укључена у оквире глобалне безбедности који се односи на способност здравствених ризика да негативно утичу на националну безбедност државе. Ако је економија у рецесији, подела између богатих и сиромашних слојева друштва се повећава. Надаље, повећани ниво сиромаштва заузврат изазива социјално незадовољство и пружа плодно тле за развитак насилних облика понашања.

Последњи скуп разлога односи се на високу стопу смртности у пандемији, када број људи у ризику од болести достигне ниво који прелази у домен националне безбедности. Задатак државе, тада, је био да заштити грађане квалитетним здравственим и економским мерама. У сваком случају, ова небезбедност сматра се као спољна претња. Стање међународних односа у којима се чланови међународне заједнице осећају безбедним и сигурним и у којима постоје изграђени ефикасни механизми заштите националних држава од свих облика угрожавања и угрожености њихове безбедности је међународна безбедност. Међународне вредности које се штите прокламује међународна заједница, међународне организације и савези држава. Оне подразумевају међународни мир и безбедност човечанства, сарадњу и пријатељске међудржавне односе, међународну помоћ угроженим народима и државама, међудржавну и међунационалну толеранцију. У најширем могућем значењу, појам међународне безбедности односи се на стање у коме дешавања унутар једне државе не угрожавају друге државе и људе који у њима живе (Robinson, 2008).

Тако дефинисана међународна безбедност представља одсуство рата између држава, али и одсуство других претњи које могу погађати више држава, попут међународног тероризма, нуклеарних акцидената, транснационалног организованог криминала, климатских промена, илегалне прекограничне миграције...

Кризу Ковид 19 покренули су глобално ширење и последице заразе новим вирусом, за који није постојала вакцина ни терапија. Изазов је био да се обузда ширење заразе и обезбеди здравље. Многе међународне организације и наднационална тела прихватају концепт управљања који обухвата коришћење правила и норми и успостављања надлежности, улога, пракси и ограничења ради усмеравања понашања ка постизању жељеног колективног исхода (The Public Sector Committee, 2001).

Многи економски поремећаји у свету настали су као последица пандемије Корона 19 вирусом, тако да се може говорити о глобалној кризи. Светска трговинска организација процењује пад обима светске трговине робом за 9,2% у 2020. години. У односу на

тај трговински пад који је настао у првој години владавине вируса, у 2021. години се већ предвиђа раст од 7,2% . Све процене су крајње опрезне и подвлаче немогућност тачнијих и сигурнијих процена, због немогућности предвиђања трајања пандемије и немогућности предвиђања мера влада држава у спречавању ширења вируса (Јелисавец-Трошић, Тошовић-Стефановић, Ристановић, 2021).

Ширење вируса Корона 19 изазвало је дубоку глобалну рецесију, кризу каква до сада није постојала. Ни једна земља света није била, нити је имуна на економске падове.

Ковид 19 рецесија, позната и као „Велико закључавање“ и „Велико заустављање“, је огромна глобална рецесија која је почела непосредно пре него што је уследила пандемија (Волф, 2020). Први велики знак рецесије био је пад берзе 20. фебруара, што је било пуних месец дана пре првог наређења за „закључавање“ у Сједињеним Државама /Ислам,2020/. Међународни монетарни фонд известио је 14. априла да су све земље Г7 већ ушле или улазе у „дубоку рецесију“ и да је већ дошло до значајног успоравања раста економија у настајању. (Gopinath, 2020). Више од трећине светске популације је у блокади што је изазвало озбиљне последице за економије широм света, а дошло је до стагнације берзи и активности потрошача широм света (International Monetary Fund, 2020). Брзо повећање незапослености на глобалном нивоу погоршава глобалну кризу. Јергин (Yergin 2020) наводи пад цене нафте изазваним нафтним тарифним ратом између Русије и Саудијске Арабија 2020. године. Корбишлеј (Corbishley 2020) таргетира колапс туризма, угоститељства, енергетске индустрије и значајан пад потрошачке активности у односу на претходну деценију. Глобална тржишта акција срушила су се у проценту око 20 до 30 крајем фебруара, марта 2020. године. „Током пада, глобална берза је направила невиђене и нестабилне промене, углавном због екстремне несигурности на тржиштима“ (Samuelson 2020). У martu 2020. године роџиње манична куповина акција на америчкој берзи од стране кинеских инвеститора /Ахерн, 2020/. Економска изолација многих земаља нарушава ренационализација међународних ланаца снабдевању. У том случају би цена је висока. Зато је, у овом времену, било потрабно јачање међународног трговинског система.

Међународни односи и равнотежа снага

Далеке 1981. године Центар за контролу болести (ЦДЦ) у Атланти, установо је појаву новог, до тада непознатог обољења АИДС-а, па се почетак ове епидемије везује се за ту годину. У то време, релативно млади људи са оштећеним имуним системом су обољевали од запалења плућа, а код једног броја потпуно здравих, запажен Капоши сарком /врста рака коже/ којима је такође био оштећен имунолошки систем. Оно што је било карактеристично је чињеница да су обе групе биле оболеле особе, млађи мушкарци,

истополне сексуалне оријентације. У тако насталој здравственој арији САД је следећих двадесет година био доминантан финансијер глобалних напора за борбу против ове болести. САД су допринеле са више од деведесет милијарди долара глобалним напорима за борбу против сиде. Дата средства су могућила добијање антиретровирусне терапије за продужење живота за више од 24 милиона људи. Од 2003. године ова држава је обезбедила више од 70% донаторских средстава за ХИВ/АИДС.

Утицај учесника међународних организација и држава у међународним односима се мењају. У проналажењу решења међународних криза некада је била ослабљена позиција међународних организација, поготово код давања привремених, уместо трајних решења. 11. септембар је донео почетак нове ере у систему међународних односа. Према Смитх-у /2003/, „догађаји од 11. септембра уздрмали су цео систем и изазвали његову промену. Оваква ситуација је тада, довела у питање нови систем међународних односа“.

Пандемија корона вируса дошла је у време велике неизвесности у свету. Свет је последњих година почео да се мења. Настаје време промене моћи великих сила, или језиком у међународним односима-транзиција великих сила.

Појава Корона 19 вируса је вероватно најзначајнији догађај од почетка 21. века. Она је променила савремени живот, глобализацију и односе међу земљама. Када је цео свет скоро стао због пандемије Корона 19 вируса, која је почела у Кини, а потом у целом свету, довела је поново у питање систем међународних односа. Та здравствена криза је и економска с драматичним смањењем економске активности, незапослености и губитка прихода широм света у којој је глобални одговор био углавном некоординисан.

За овај глобални проблем СЗО је захтевао је да свака држава брине о себи и реши проблем на националном нивоу. Поновна појава националне државе, недостатак међународних организација у решавању проблема, слабљење међународне сарадње, смањење зависности од иностранства и добијање на значају области као што су наука, здравство и информатика били су знакови нове ере у међународном систему. У анархичном међународном систему Ковид 19 и пост-Ковид 19, где националне државе делују саме и не постоји врховни ауторитет, концепти „војне моћи“ и „економске моћи“, као и феномена „јаке државе“ добио ново значење са новим концептима као што су „здравствени систем“, „ланац снабдевања“ и „капацитет за хитне случајеве“. Откривена је перцепција „нове претње“ која се развија око пандемије, уместо спољних претњи као што су миграција и тероризам. Међународни систем је покушао да се редефинише у светлу ових концепата (Ulutas, 2020).

У том контексту, садржај многих појмова као што су претња и безбедност се променио у овом новом периоду. Феномен „безбедности“ је постао концепт „здравља“, а не војног и политичког садржаја. Међутим, у међународном систему, држава која сама делује и бори се против глобалне пандемије на националном нивоу створила је концепт „новог национализма“ (Voods, 2020).

Систем међународних односа у периоду после Ковид 19 карактерише државу као главног актера и губљење значаја међународних организација. Садржај појмова самодејства и безбедности, моћи и успешне државе се мења, а сарадња и глобализација су у другом плану.

Међутим, актуелна здравствена криза утиче и на глобалне односе између великих сила, у економском и геополитичком смислу.

Пандемија Ковид 19 прети да превазиђе највећу економску кризу још од 1929. године. Очекује се пад светског БДП-а што ће довести до великих последица по привреду држава. Све ово свакако ће утицати и на геополитичку слику света (Штавланин, 2020).

Европска унија суочава се са бројним изазовима услед различитих потреба и реакција држава чланица, а у позадини кризе траје сукоб Саудијске Арабије и Русије поводом цене нафте. Сукоб између Сједињених Америчких Држава и Кине, који је постојао и пре корона вируса, услед епидемије је интензивирао С друге стране, Кина активно ради на стварању имиџа земље која је неопходна за решавање пандемије Ковид 19, понајвише кроз пружање хуманитарне помоћи, али и путем све агресивније пропагандне кампање / Да ли ће Кина после пандемије постати глобални лидер?/.

Међународни односи у 2020. години су били различити од ранијих. Подељеност америчког друштва, турбуленције широм постсовјетског простора, рат између Јерменије и Азербејџана, излазак Велике Британије из Европске уније, нови талас тероризма у Европи, остала су у сенци и пандемије. „Доба короне“ назив је за нову епоху међународних односа у којој живимо и тренутно је неизвесно докле ће оно трајати (Трапара, 2021).

САД је био и остао на врху листе највећих економија у свету, Кина на другом месту, али је дошло је до значајне промене у куповној моћи. Наиме, куповна моћ САД износи скоро 21,5 билиона долара, док куповна моћ Кине износи нешто више од 27 билиона долара /World Population Review, 2020/. Глобална пандемија значајно је допринела оваквим резултатима.

Захваљујући њима, могуће је видети да може доћи до великих проблема када је у питању тренутни светски економски поредак, поготово имајући у виду раније поменути агресивну инвестициону политику коју Кина заступа последњих година.

Током жестоког трговинског рата наметнутог од стране САД и пандемије вируса Ковид 19 која је парализовала светску економију, ретко ко је очекивао да ће кинески робни извоз током 2020. године порастати за 3,6 %, и то у исто време док је светска робна трговина опала за 5,6 %. У новембру 2020. раст кинеског робног извоза је износио чак 21,1%, што је најбржи месечни раст још од 2011. Последично, удео Кине у глобалном извозу порастао је у септембру 2020. на рекордних 14,3%, поручује Николић (2021).

У сваком случају, оцењује се да би корона могла да преобликује светски поредак, те да ће САД због ње бити принуђене да се одрекну амбиција глобалне силе. Браун и Ванг (Brown, Wang 2020) поручују да је ширење коронавируса један од одлучујућих геополитичких тренутака у модерно доба, који ће имати последице не годинама, већ деценијама, а неке од најважнијих су већ видљиве: враћање физичких и трговинских баријера које је глобализација претходно била уклонила; улазак у нову верзију Хладног рата, у којој ће се САД и Кина не само додатно удаљити и стратешки надметати, већ бити и у отвореном непријатељству.

Николић додаје да је те исте године Кина је постала највеће извозно тржиште за ЕУ, а да је додатна подршка њеном глобалном положају било је потписивање Инвестиционог споразума са ЕУ. У новембару месецу 2020.године Кина је постигла споразум у Регионалном свеобухватном економском партнерству који окупља 15 азијско-пацифичких држава и покрива готово трећину светске популације и глобалног БДП-а, чинећи Асоцијације нација Југоисточне Азије /ASEAN/ највећим трговинским блоком на свету.

Кина, Јапан и Јужна Кореја су се први пут удружили у једном трговинском споразуму који, између осталог, предвиђа умерено и релативно споро смањење царина и бирократије, једноставнији оквир за права интелектуалног власништва и улагања, хармонизацију стандарда и смерница о правилима порекла.

У том смислу, бивши немачки политичар Јошка Фишер предвиђа да ће Кина бити стављена у средиште највећег светског подручја слободне трговине, повезујући огромно кинеско тржиште са тржиштима АСЕАН-а, укључујући и важне америчке савезнице попут Јапана, Јужне Кореје, Аустралије и Новог Зеланда, са јединим важним регионалним играчем у којем је изостављен САД. С новом зоном слободне трговине, по њему, доћи ће и нова геополитичке стварности. Мрежа зависности настаће око Кине,

јачајући њену позицију. Док Кина из корона кризе излази јача, Америка је слабија, што ће имати далекосежне геополитичке последице. Кина ће бити на добром путу да постане доминантна сила у свету.

Међутим, постоји свест САД-а у односу на раст Кине и трансфера моћи према азијско-пацифичкој регији. Нема никакве сумње да ће надметање САД-а и Кине представљати главно обиљежје међународних односа у будућности.

Горе наведена анализа није потпуна без улоге Русије. Супарништво САД-а и Русије се интензивирали након сукоба у Украјини и окупације Крима. Ово је опасније од „старог“ Хладног рата, обзиром да поседује три глобална актера.

Односи Русије и Кине описују се као „стратешки савез у настајању“. Но нису сви у Русији одушевљени таквом сурадњом. Руски сигурносни аналитичар Александар Чрамшикин тако сматра да ће превелика сурадња с Пекингом довести до дугорочних проблема за Москву. Чрамшикин додаје да Кина жуди за руским ресурсима и територијем. За њега је партнерство Москве и Пекинга резултирало “проблемима који су све гори услед застрашујуће неједнакога билатералног односа у корист Пекинга”/Дијановић, 2022/.

Закључак

Пандемија Корона 19 представља пандемију незапамћених размера. Она је уздрмала свет и пореметила нормално функционисање друштвених процеса, као свака криза демаскирала је све мане и врлине људских бића, али и држава.

Иако је будућност неизвесна ипак је могуће је наслутити одређене исходе тренутачних дешавања у смислу међународних односа равнотеже снага.

Као лидер против вируса Корона 19, наметнула се Кина коју је вирус прву погодио и која је, прва успела да сузбије пандемију. Она је, након тога покренула је своју привреду и економију, кренула је у дипломатско-хуманитарну офанзиву и дала енормну медицинску помоћ многобројним земљама. Одговор на то је било поверење у њу и наклоност ових држава. Упоредо с тим, куповна моћ Кине је значајно порасла, превазишавши куповну моћ САД-а, па се може закључити могућност промене на лествици економске моћи.

Европска уније је, у почетку пандемије, била у најмању руку, збуњена, не пружајући помоћ најугроженијим државама чланицама. Водећа држава ЕУ Немачка, само се борила унутар својих граница, доста успешно. Али, Европска унија има финансијску предност с којом ће компензовати слике о свом постојању.

И САД су се окренуле унутрашњости својих граница. У том времену је она запоставила сопствену позицију у свету.

На геополитичком плану, време пандемије донело је потрагу са статус светског лидера. Утицај и присуство Кине у европским државама ће порасти, а самим тим и њено присуство.

Међутим, почевши од односа снага међу великим силама, сада као и након пандемије, неће бити превеликих промена у погледу најјаче и друге најјаче земље на свету. На првом месту је САД, на другом налази се Руска Федерација, док су Кина и Индија на трећем и четвртном месту.

Литература

Чланци:

- Бек, У. (2011). *Светско ризично друштво-у потрази за изгубљеном сигурношћу*, Нови Сад: Академска књига.
- Brown, Kerry and Ruby Congjiang Wang. 2020. "Politics and Science: The Case of China and the Coronavirus". *Asian Affairs* 51(2): 247–264.
- Douglas, K. M., Uscinski, J. E., Sutton, R. M., Cichocka, A., Nefes, T., Ang, C. S., Deravi, F. (2019). Understanding conspiracy theories. *Political Psychology*, 40, 3-35.
- Јелисавац Трошић, С.Тошовић-Стевановић, А. Ристановић, В. (2021) *Криза светске економије на почетку ХХИ века*, Београд: Институт за међународну политику и привреду.
- Robinson, P., (2008). *Dictionary of International Security*, Cambridge Polity, London.
- Трапара, В. (2021). Међународни односи у доба короне:преиспитивање концепта ентропије. Originalan научни рад, *Biblid*: Vol. LXXIII, br. 1, str. 39–57
- Tainter, A., J. (1988). *The Collapse of Complex Societies*, New York, Cambridge University Press.

The Public Sector Committee, Governance in the Public Sector: A Governing Body Perspective, *The International Federation of Accountants*, New York, 2001, pp. 57-58.

Ulutas U. [2020]. *Post-Coronavirus Global Trends, Post-COVID-19 Global System: Old Issues, New Trends*, ed. U. Ulutaş, Ankara: SAM Publications.

e-izvori:

Wolf, M. (2020). *The world economy is now collapsing*. Financial Times. Pristupljeno, 11.09.2022. na: <https://www.ft.com/content/d5f05b5c-7db8-11ea-8fdb-7ec06edeef84>

Islam, F. (2020). *Coronavirus recession not yet a depression*. BBC News. Pristupljeno, 13.09.2022. na: <https://www.bbc.com/news/business-51984470>

Gopinath, G. (2020). *The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression*. Pristupljeno, 13.09.2022. na: <https://blogs.imf.org/2020/04/14/the-great-lockdown-worst-economic-downturn-since-the-great-depression/>

Yergin, D. (2020). *The Oil Collapse*. Foreign Affairs. Pristupljeno, 13.09.2022. na: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2020-04-02/oil-collapse>

Corbishley, N. (2020). *The \$1.5 Trillion Global Tourism Industry Faces \$450 Billion Collapse in Revenues, Based on Optimistic Assumptions*. Wolf Street. Pristupljeno, 14.09.2022. na: <https://wolfstreet.com/2020/03/30/the-1-5-trillion-global-tourism-industry-faces-450-billion-collapse-in-revenues-based-on-optimistic-covid-19-assumptions/>

Samuelson, R. J. (2020). *Opinion | What the Crash of 2020 means*. The Washington Post. Pristupljeno, 14.09.2022. na: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/03/11/what-crash-2020-means/>

Ahern, B. (2020). *China Market Update: Chinese Investors Buy Stocks While Foreigners Flee*. Forbes. Pristupljeno, 14.09.2022. na: <https://www.forbes.com/sites/brendanahern/2020/03/13/china-market-update-chinese-investors-buy-stocks-while-foreigners-flee/#465b37137b03>

Smith S. (2003). *The End of the Unipolar Moment: September 11 and the Future of World Order*. Retrieved Pristupljeno 15.09.2022. na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047117802016002001>.

Woods E.T. (2020). *COVID-19, Nationalism, and the Politics of Crisis: A Scholarly Exchange*. Retrieved Pristupljeno 18.08. 2022. na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/nana.12644>.

World Population Review. (2020). *GDP Ranked by Country 2020*. worldpopulationreview.com. Pristupljeno 19.09.2022. na: <https://worldpopulationreview.com/countries/countries-by-gdp>

Nikolić, G. (2021) *Ko je svetska ekonomska sila broj 1: Da li je Kina već prestigla Ameriku?* Pristupljeno 19.09.2022. na: <https://www.rts.rs/page/oko/sr/story/3229/ekonomija/4253673/uspon-kineske-ekonomije.html> Dijanović, D.(2022), Utjecaj korona-krize na promjene

u međunarodnim odnosima, pristupljeno 19.09.2022. na: <https://hrvatska-danas.com/2020/10/10/utjecaj-korona-krize-na-promjene-u-medunarodnim-odnosima/>

Da li će Kina posle pandemije postati globalni lider? Pristupljeno 20.09.2022. na: <https://talas.rs/2020/04/06/da-li-ce-kina-posle-pandemije-postati-globalni-lider/>

Štavljanin, D.(2020). *Hoće li Kina iskoristiti pandemiju da preuzme globalno vođstvo od SAD?* Pristupljeno 21.09.2022. na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/kina-pandemija-globalbo-vodstvo-sad/30507768.html>

IDENTIFYING THE CHANGE CAUSED BY COVID 19 AND DETERMINING INTERNATIONAL RELATIONS OF THE BALANCE OF POWER

Summary

The shortcomings of global and national society were caused by the Covid 19 pandemic. Preventive measures due to the pandemic; physical distancing, quarantines, border closures, bans on travel and leaving the house, caused tectonic changes in the behavior of all countries. On an individual level, a negative impact is born on the daily life of human beings. Experiencing isolation and loneliness in the world resulted in insecurity, isolation and confusion. Numerous stresses of the general population have brought states of fear, anxiety and depression.

The free flow of people, goods and capital between countries has become crowded. Disabled trade or the production process, led to a lack of money in the budgets and, therefore, to the impossibility of modernization.

Various types of security are at risk, considering that they require high-quality economic development within countries, as well as trade with other countries. A significant reduction in economic growth, or even its decline, has been recorded. Nevertheless, in this situation, some countries have profited. All these changes have led to a turn in world events, which is certainly reflected in the security system itself.

In international relations, the question of the balance of power among world powers is raised.

Keywords: Covid 19, international relations, balance of power.